

Obsah

Úvod k prvnímu vydání	15
Uspořádání knihy	17
Úvod ke třetímu vydání	18

ČÁST I

RANÝ VĚK	19
Úvod	19

KAPITOLA 1

Časný sociální vývoj	21
Dítě doma	21
Styly rodičovské péče	23
Vliv připoutání na další vývoj	25
Povaha časného sociálního učení	27
Rozdíly mezi pohlavími	28
Etnické skupiny	32
Společenská vrstva	34
Rodina	36
Mění se povaha rodiny	36
Rodinná terapie	37
Konflikt v rodině	39
Konflikt domov - škola	42
Zvláštní problémy ve škole	43
Řeč a sociální vývoj	44
Domov a škola	45
Odkazy	47
Kontrolní otázky	49

KAPITOLA 2

Hra	50
Účelnost hry	50

Povaha hry	51
Typy hry	52
Hra a učení	54
Hra v rámci vyučování	55
Strukturování hry mladších dětí	56
Hra starších dětí	57
Sport	57
Počítačové hry	58
Odkazy	60
Kontrolní otázky	61

ČÁST II

KOGNITIVNÍ ČINITELE A UČENÍ	63
--	-----------

KAPITOLA 3

Utváření pojmů a kognitivní vývoj	65
Myšlení a vzdělávání	65
Dílo Piagetovo	65
Stadium 1: Senzomotorické (přibližně od narození do dvou let)	67
Stadium 2: Předoperační myšlení (přibližně 2 - 7 let)	67
Stadium 3: Konkrétní operace (přibližně 7 - 11 let)	69
Stadium 4: Formální operace (přibližně 12 let a výše)	70
Kritiky Piagetova pojetí	72
Jiné přístupy ke kognitivnímu vývoji	74
Zpracování informace	75
Osvojování znalostí	76
Kognitivní vývoj a škola	78
Úkoly učitele	78
Odkazy	81
Kontrolní otázky	82

KAPITOLA 4

Řeč	83
Počátky vývoje řeči	83
Podněcování časného rozvoje řeči	87
Řeč a škola	88
Role učitele	89
Jazyková pravidla	90
Význam vyučování jazyku	90

Typy jazykové dovednosti	91
Odborný jazyk	92
Otázky kladené učitelem	92
Jazyk užívaný učitelem	93
Dialekty a odchylky výslovnosti	95
Rozvíjení řečových dovedností	95
Učitel jako posluchač	96
Jazykové hry	97
Čtení a psaní	98
Řeč a inteligence	99
Odkazy	100
Kontrolní otázky	101

KAPITOLA 5

Inteligence	102
Co je inteligence?	102
Měření inteligence	102
Testování inteligence	104
Modely inteligence	109
Měření obecné inteligence („g“)	110
Lze zvýšit IQ?	112
Zácvik do intelligenčních testů	113
Testy inteligence a učitel	114
Zvyšování inteligence	115
Inteligence a myšlení	116
Je inteligence dědičná?	119
Studie na dvojčatech	121
Přístupy Hebba a Cattella	123
Inteligence a etnické skupiny	124
Inteligence a sociálně-ekonomické činitele	126
Rozdíly v inteligenci mezi pohlavími	127
Odkazy	129
Kontrolní otázky	131

KAPITOLA 6

Tvořivost	132
Co je tvořivost?	132
Divergentní myšlení	132
Tvořivost a inteligence	133
Zkoušky divergentního myšlení	135

Tvůrčí výkon	136
Tvořivost a škola	138
Povzbuzování divergentního myšlení	139
Organizace výuky a tvořivost	140
Tvůrčí metody vyučování	140
Odkazy	143
Kontrolní otázky	144

KAPITOLA 7

Učení	145
Co je učení?	146
Teorie učení	147
Operantní podmiňování	147
Instrumentální konceptualismus	148
Vlastnosti učícího se	151
Afektivní činitele	151
Motivace	153
Věk, pohlaví a společenské činitele	155
Paměť	156
Studijní návyky	158
Povaha učební látky	160
Kognitivní oblast	161
Afektivní oblast	162
Psychomotorická oblast	163
Hodnocení	165
Povaha procesu učení	167
Řízení procesu učení	172
Kontrolovaná výuka	172
Dítě s výukovými obtížemi	173
Děti s nižším IQ	174
Výuka dětí s nižším IQ	175
Výukově zaostávající děti	176
Pomoc výukově zaostávajícím dětem	179
Odkazy	181
Kontrolní otázky	183

ČÁST III

AFEKTIVNÍ ČINITELE	185
Úvod	185
KAPITOLA 8	
Osobnost	187
Původ osobnosti	187
Úloha rodičů	188
Stálost temperamentu	189
Přístupy k osobnosti	190
Pravítko, nebo teploměr?	190
Osobnostní rysy	191
Dílo H. J. Eysencka	192
Dílo R. B. Cattella	192
Rysově založený přístup: argumenty pro a proti	193
Osobnostní rysy a učení	194
Dimenze extraverte - introverte	194
Dimenze neuroticismus - stabilita	195
Rysově založený přístup a individuální rozdíly	197
Ovlivňování osobnostních rysů	197
Osobnost a školní úspěšnost	199
Kognitivní styl	200
Teorie kognitivního stylu	201
Kognitivní styl a učení	204
Osobnostní stavy	205
Argumenty proti stálosti v osobnosti	205
Telické a paratelické chování	206
Stavově založený přístup a poradenství	207
Psychodynamický přístup	208
Sigmund Freud	209
Osobnost a motivace	213
Motivace a zpevnování	214
Maslowova teorie motivace	214
Atribuční styl	217
Reagování učitele na úspěch a na selhání dětí	219
Nálada	219
Učitelé také prožívají proměny nálad	220
Zájmy	222
Postoje	223

Postoje a obrana ego	224
Postoje a chování	225
Poznávací nesoulad	226
Ovlivňování postojů	227
Odkazy	229
Kontrolní otázky	231

KAPITOLA 9

Hodnoty a morální vývoj	232
Co jsou morální normy a hodnoty?	232
Vznik hodnotových soustav	232
Šest Kohlbergových stadií morálního vývoje	234
Měření morálního vývoje	235
Kritika Kohlbergova pojetí	236
Role učitele	238
Některé specifické morální problémy	238
Výchova k morálnímu jednání	240
Odkazy	242
Kontrolní otázky	243

KAPITOLA 10

Jáství	244
Vymezení „já“	244
Na čem závisí sebepojetí?	246
Význam učení pro sebepojetí	246
Můžeme poznat své pravé já?	247
Teorie „já“ u Carla Rogerse	248
Konflikt mezi organismem a druhými lidmi	249
Měření sebepojetí	249
George Kelly a sebepojetí	251
Konstrukty lze měnit	255
Sebevědomí	255
Vývoj sebevědomí	255
Činitele utváření sebevědomí	257
Význam pro učitele	257
Další vlivy působící na sebevědomí	258
Podporování sebevědomí	259
Sebevědomí není totéž co domýšlivost	260
Zjišťování sebevědomí	260
Sebevědomí a přehnané / nedostatečné sebeprosazení	262

Zralost „já“	262
Eriksonových osm stadií a osobní zralost	263
Věk dětí a Eriksonova stadia	264
Zralost „já“ a škola	264
Vymezení zralé osobnosti	265
Identita „já“	267
Učení se dospělosti	268
Jak rozumět dospívajícímu	268
Zmatení rolí	269
Vědění a bytí	270
Odkazy	272
Kontrolní otázky	273

ČÁST IV

SOCIÁLNÍ INTERAKCE, VZTAH UČITEL - DÍTĚ A OSOBNOST UČITELE

Úvod	275
------------	-----

KAPITOLA 11

Sociální chování a sociální dovednosti

Dyadické interakce	277
Sociální interakce mezi učitelem a dítětem	279
Sociální status	280
Sociální status a škola	282
Zbytečné prosazování statusu učitele	283
Sociální konformita	284
Nonkonformita	284
Vrstevnická skupina	286
Škola a konformita	287
Vyučovací hodina jako společenské setkání	288
Učitelův přístup ke společenské interakci	289
Posloupnost pěti kroků	290
Povaha vzájemné komunikace	291
Interakční analýza	291
Sociální role	295
Konflikt rolí	296
Sociální učení a vzory rolí	297
Nápodoba vzorů rolí	299

Vzorce sociálních vztahů ve třídě	299
Podskupiny ve školní třídě	300
Nevhodná přátelství a dítě bez přátel	301
Šikanování	302
Oblíbené dítě	305
Sociometrie	305
Sociální dovednosti	307
Asertivita	308
Hodnocení sociálních situací a reagování na ně	309
Správná atmosféra pro nácvik sociálních dovedností	310
Poučení z hraní rolí	311
Význam společenské vřelosti	312
Úloha sebeotevření	312
Odkazy	314
Kontrolní otázky	316

KAPITOLA 12

Výchovné vedení a poradenství	317
Poradenství ve škole	317
Problém důvěrnosti	318
Důležitost sympatie	320
Poradenský proces	320
Kategorizace problému dítěte	320
Role poradce	321
Problémy vyvstávající před poradcem	324
Sociální síly a konflikty	324
Poradenství pro volbu povolání	326
Vývojová stadia při volbě povolání	327
Úloha poradce při vedení k volbě povolání	328
Sexuální výchova	331
Odkazy	335
Kontrolní otázky	336

KAPITOLA 13

Řízení a zvládání školní třídy	337
Problémové chování	337
Vymezení problémového chování	337
Techniky modifikace chování	339
Vznik nežádoucích způsobů chování	340

Vystižení obou stran problému	341
Ekobehaviorální přístup	343
Námítky proti technikám modifikace chování	343
Úmluvy o chování	346
Stanovisko k modifikaci chování	348
Další hlediska řízení a zvládnání školní třídy	349
Užívání trestu	354
Účinné trestání	354
Zákon přirozených následků	356
Problémy se skupinovým chováním	357
Fyzický konflikt	358
Vyhýbání se škole	359
Odkazy	361
Kontrolní otázky	362

KAPITOLA 14

Osobnost učitele, vlastnosti učitele, učitelský stres	363
Úspěšnost učitele	363
Zjišťování vlastností učitele	364
Citová stabilita učitele	365
Postoje učitele	366
Styl učitele	367
Hodnota učitelova výkladu	368
Vnášení rozmanitosti do metod vyučování	369
Učitelský stres	370
Jak se vyrovnávat se stresem	372
Odkazy	376
Kontrolní otázky	377
Literatura doplněná pro české vydání	378
Rejstřík	379